

שְׁמַרְוּ וְדַרְשׁוּ

Issue #33

A publication of K'hal Adath Jeshurun of Monsey

בענין איסור מינוי ישראל

“כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם, ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקד אותם, ולא יהיה בהם זגף בפקד אותם...” (שמות ל' י"ב)

“When you will tally the sum of Bnai Yisrael according to their numbers, each person shall give a ransom for his soul when you count them, so that an epidemic shall not occur when you count them...”

Rashi explains on this Passuk, that the act of counting Klal Yisrael is capable of causing a plague to strike them, since it arouses the forces of Ayin Horah (evil eye). This was tragically proven accurate in the times of Dovid Hamelech, when Dovid made the fatal error of ordering a national census to be taken. Immediately thereafter, Dovid was informed that he must choose between three terrible decrees of punishment, as a result of this census. Dovid responded with the famous statement (said in Tachanun) – “Let us fall into the hands of Hashem, for his mercy is great, and in the hands of man let us not fall”. With this, Dovid chose to have three days of pestilence befall Klal Yisrael, rather than any other punishment wrought upon them by man. His choice was proven correct, when Hashem indeed had mercy and ended the epidemic after only a few hours, instead of three days. Even so, 70,000 Jewish lives were terminated in those few hours, as a direct result of this census¹.

The Gemara² explains that Dovid's error was divinely instigated, as a result of Dovid referring to Hashem as “an instigator”. Hashem told Dovid that as retribution for this improper statement, Dovid will be seduced by the Satan to err in a Halacha that “even the young school children know”. This was the Halacha mentioned in our Parsha that one may not count Klal Yisrael. The Meforshim grapple to explain precisely what was Dovid's miscalculation in regard to this Halacha, one that is indeed known by all school children. Some explain that Dovid thought that the above commandment was simply stating that as prevention for epidemics, one should donate to the Mishkan, in the same manner as all Tzedaka “saves from death” (צדקה תציל ממות). The Ramban explains that Dovid thought that the danger of epidemic caused by a census was specific to that generation, and did not apply to future ones. The Levush explains that Dovid thought that it was enough that each person counted would give a donation to Tzedaka to ward off any danger. He did not realize that the Torah always forbids counting people, even if Tzedaka is given. The purpose of the Shekalim was to tally up the sum of Shekalim received, thereby avoiding counting the people altogether³.

There are several reasons given to explain the correlation of counting people and an epidemic. As we mentioned, Rashi is of the opinion that counting people arouses Ayin Horah (evil eye) upon them (see notes)⁴. Other Rishonim explain in a similar vein, that by counting people, they are distinguished from the general masses and looked upon individually. This causes them to also be judged accordingly – as individuals. Most often, a person cannot stand up to singular scrutiny by the Heavenly Tribunal, and is only judged favorably as an element in the general populace. Hence the individualization of a census can prove detrimental. Others offer similar rationale with slight variation⁵.

The Medrash states that as long as the counting of Klal Yisrael is done for a purpose of Mitzvah, no tragedy befalls Klal Yisrael. An example of this was in the times of Shaul Hamelech, when a census was also taken to determine the number of

¹ שמואל ב' פכ"ד

² ברכות ס"ב ע"ב, אמר רבי אלעזר: אמר ליה הקדוש ברוך הוא לדוד מסית קרית לי? הרי אני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעים אותו, דכתיב "כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו". מיד "ויעמד שטן על ישראל", וכתיב "ויסית את דוד בהם לאמר לך מנה את ישראל".

³ שפתי חכמים פ' כי תשא בשם הרא"ם, רמב"ן שם, לבוש האורה שם, וע' מהר"ל בגור ארי'.
⁴ ענין עין הרע כפשוטו הוא שמעורר דין על חבירו כדאיתא בב"מ ק"ז ע"א "אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה" דהיינו שעי" שמקנא בו, נתעורר דין על חבירו אם באמת ראוי לזה או לא, וא"כ טעם זה הוא כעין הטעמים הבאים וד"ק. וע' עקדת יצחק פ' תזריע שער ס"ה שביאר ע"פ הגמ' ב"מ מ"ב ע"ב, שאין הברכה מצוי' בדבר שבמנין.

⁵ בספורנו ביאר דהכרת המנין היינו שמכיר שיש חסרון ע"י אדם שמתים, וע"י מעורר קטרוג דאין מיתה בלא חטא, ע"ש. וע' ברבינו בחיי שכשמונה נפקד מעשי היחיד כשלעצמו ולא בכלליות הכלל, וזה מביא פורעניות. ולכאורה לפי טעם זה אפשר להבין חילוק הגמ' (מובא לקמן) "כאן בזמן שעושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום" ופירש היערות דבש (ח"א דרוש א') דהיינו שרק בזמן שעושין רצונו של מקום יש איסור למנותם, אבל בזמן שאין עושין מותר. ולפ"ז יובן דכשעושין רצונו של מקום אסור לפקוד היחיד מהכלל דמעורר עליו הדין, אבל כשבלא"ה אין הכלל עושה רצונו, אז מותר, וד"ק. וע' ברשות צפנת פענח (מהרי"ט) דמנין מורה על הפירוד וכנגד האחדות, וע' כלי יקר. עוד טעם לזה הביא הגר"מ שטרנבוך שליט"א בספרו תשובות והנהגות ח"ג ס' שפ"ז בשם כמה מפרשים, דכלל ישראל אינם בני מנין, וע' בכלי יקר שכתב כמעט סברא הפוכה.

troops available to the military, prior to the war against Amaleik⁶. Only when the counting was done for no purpose⁷, such as by Dovid, did tragedy occur. A conflicting statement to this is found in the Gemara, which states that counting of people is always forbidden, even for a Mitzvah. The Rishonim reconcile these two statements as follows: To count people directly is always forbidden, even for a Mitzvah. Counting people by other means, such as by counting their Shekalim is permitted when it is for a Mitzvah. Shaul Hamelech counted the people by having everyone give a sheep to be counted. According to most Rishonim, it is always forbidden to count people directly, or to count their objects, for a non-Mitzvah purpose⁸. The Ramban contends that as long as one does not count the people directly, it does not matter the purpose of the count⁹.

The Gemara in Yoma states that someone who counts Klal Yisrael, transgresses two prohibitions: "אשר לא ימד ולא יספר" – "that they shall not be measured, nor counted". These prohibitions are found in the Navi Hoshea (this week's Haftorah) and not in the Torah itself, although the Torah certainly does prohibit counting Jews, as we find in our Parsha¹⁰. Interestingly, the Tur and Shulchan Aruch omit this Halacha entirely, though it is mentioned by the Rambam¹¹. This is not the only Halacha omitted by the Shulchan Aruch. In fact, the Magen Avraham lists more than 50 Halachos that were not mentioned in Shulchan Aruch and still apply. Amongst these Halachos is Hilchos Lashon Horah as well as other well known Halachos¹².

The Gemara cites an example of this problem regarding the lotteries performed in the Beis Hamikdash. Since only a select few Kohanim could perform each specific ritual, lotteries were performed to decide who would merit the right to serve. The procedure was done as follows: All the Kohanim would gather in a circle and each one would stick out a finger. The leader would then choose an arbitrary number several times the amount of Kohanim present, and proceed to count each of the fingers while going around the circle. The Kohen that was as the number originally chosen was the winner. The Gemara explains that the reason only fingers were counted and not people was due to the above prohibition.

From this we can derive several Halachic rulings:

- 1) Counting by way of fingers is permitted. This is similar to counting with Shekalim or sheep, and is only permitted for Mitzva purposes, as mentioned. There is a Machlokes Rishonim regarding what is included in this exception. Some Rishonim say that only a finger which is not a vital organ may be counted. To count heads or any other vital part of the person's body is not permitted¹³. Others say that only the face of a person may not be utilized for counting, since Ayin Horah originates from the face. Any other part of the body may be used¹⁴.
- 2) The prohibition to count applies even when the purpose of counting is not to reach the sum total of people. Any form of counting is prohibited¹⁵. There is a children's game called "21st finger" which works similarly to the above procedure, and should be discouraged when the children are old enough to understand. Other similar games that do not use numbers are permitted.
- 3) The prohibition to count Klal Yisrael applies even to counting a small group of people, and not just when counting all of Klal Yisrael. This is contrary to the opinion of some Rishonim, that only counting all of Klal Yisrael is prohibited¹⁶.

One of the most common ramifications of this Halacha is when waiting for a Minyan to Daven. Although the purpose of counting if ten men are present is for a Mitzvah, they still cannot be counted directly. This predicament is already mentioned

⁶ במדבר פרשה ב', פסיקתא רבתי פ"א ג'. ובמדרש אמרינן "ואיזה זמן נמנו לצורך – בימי משה", וכתבתי מעשה דשאל לאפוש מילתא.
⁷ בשו"ת צ"ץ אליעזר ח"ז ס"ג כתב ד"לצורך" היינו או למצוה כגון אצל משה או למלחמה כמו בשאלו ולא לסתם צורך, אולם בשו"ת שרידי אש ח"ב ס' מ"ח משמע דלכל צורך מותר, וכן משמע בס' תשובות והנהגות הנ"ל.
⁸ יומא כ"ב ע"ב, "א"ר יצחק: אסור למנות את ישראל אפי' לדבר מצוה". וע' בתוס' ר"ד שם שכתב דשלא לצורך אסור אפי' ע"י דבר אחר, ולצורך מותר ע"י דבר אחר, וכן מבואר בתוס' ר"י הלבן, וכן במדרש הנ"ל, וכן הרד"ק (ש"א ט"ו ד', ש"ב כ"ד א').
⁹ הרמב"ן פ' כי תשא משמע דכל ע"י דבר אחר מותר אפי' שלא לצורך. וע' סה"מ לרס"ג (עמ' שכ"ב) ובפ"י הגר"י פ' שם, שדעת רבינו סעדי' גאון היא דמדאורייתא אין איסור בכלל כשמונה ע"י דבר אחר, ורק מדרבנן אסור, ע"ש.
¹⁰ ע' מהרש"א שם שהקשה למה לא הביא פסוק בפ' וישלח "אשר לא יספר מרוב", ולמה הביא ממרחק מדברי קבלה, ע"ש. ובאמת בשו"ת ר"א בן הרמב"ם ס' ל"ד הביא פסוק זה למקור, וצ"ע. וע' ברמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ד ה"ד) שהביא מהפסוק אצל שאול "ויפקדם בטלאים". אמנם להרמב"ם אפשר דרצה להביא רא' דסגי למנות בדבר אחר ולא צריך דוקא ליתן כופר נפש כמו בפ' כי תשא. וע' בס' שפ"א, ובס' ישועות מלכו (ליקוטי תורה בסוף הספר), וכן החיד"א בפתח עינים, דחידוש אצל שאול היה שלא מנה אלא חלק מבניו ולא כולם ומ"מ נאסר. וזה דלא כהרא"ם בפ' במדבר דרק למנות כל ישראל אסור. וכן בלא"ה נדחית סברת הרא"ם להלכה דסוגי' מפורשת היא ביומא שם שהקפידו אצל הכהנים אע"ג שלא היה כל ישראל. ופלא על שו"ת יביע אומר ח' חו"מ ס"ב שכתב להתיר מטעם דאין איסור אלא כשמונה כל ישראל, וצ"ע.
¹¹ רמב"ם שם וכן בסמ"ג.
¹² מג"א ס' קנ"ו ס"ב. אולם במ"ב שם העתיק דברי המג"א והשמיט ב' דינים, א' שלא למנות ישראל, והשני, "כל הקורא לאברהם אברם עובר בלאו". ובאמת בזה של הקורא לאברהם אברם, פליגי בה האחרונים אי הוה לאו באמת, ואם למסקנא יש הקפדה בכלל, והרמב"ם השמיטו, ע' מהרש"א שם, וצ"ח שם, ושו"ת ר"ע הילדסהיימער ח"א י"ד ס' קנ"ו, ובדגול מרבבה ס' קנ"ו. וא"כ מובן השמטת המ"ב בזה, אבל לענינו יל"ע למה השמיטו. וכן"א העיר דאולי ס"ל כהיערות דבש שהבאנו לעיל דבזה"ז שאין עושין רצונו של מקום אין איסור למנות. אולם אין למדין מדברי אגדה ודרוש בפרט כשהיא נגד כל הפוסקים, וכ"כ בצ"ץ אליעזר ח"ז ס"ג, וצ"ע. ומ"מ דין זה מובא להלכה בכה"ח ובמהרש"ם דעת תורה בס' קנ"ו, בקצש"ע ס' ט"ו, בשו"ע הרב, ובמ"א הנ"ל, פר"ח ס' נ"ה, כה"ח שם, ליקוטי שו"ת חת"ס ס"ז, ובשו"ת כת"ס י"ד ס' ק"ו בשם החת"ס, וכן בפוסקי זמנינו בצ"א שם, ובשבת הלוי, ובתש"ה, ועוד הרבה פוסקים. וע' בס' אומר השכחה להגר"י פיק ביומא שם, ושו"ת חות יאיר ס"ט, ובאר שבע ריש מס' תמיד, ועין זוהר להחיד"א מע' מ' אות כ"ד שכולם העירו למה השמיטו השו"ע.
¹³ כלי חמדה פ' במדבר, וע' פרדס יוסף.
¹⁴ רלב"ג ואברבנאל שם.
¹⁵ שפת אמת שם.
¹⁶ ע' לעיל מש"כ בזה.

in the Gaonim where they suggest to determine a quorum of ten by using the ten word Passuk "ואני ברוב חסדך וכו'", assigning one word to each person present¹⁷. Other Poskim suggest using a different ten word Passuk, namely "הושיעה את עמך וכו"¹⁸. Some Poskim permit counting mentally, as long as the numbers are not verbalized¹⁹. Certainly if one can determine the number of people by sight without counting, as most people can with a small group of 4-5 people, it is permissible to do so. Similarly, if one already knows the number, for example how many people are in his family, it is permitted to say this number since he is not counting²⁰.

Counting by writing is forbidden just like verbal counting²¹. To count the amount of names on a list according to some Acharonim is only permitted for the purpose of a Mitzva²². Another method of counting used in group tours and in summer camps is to assign a number to each person in the group or bunk, and use them to account for attendance. The leader then can ask all the members of the group to call out their number sequentially, to determine that everyone is present. This procedure is in essence counting themselves and is forbidden²³.

In 1961 when the Israeli government decided to take a national census (taken about every 11 years thereafter), a major Halachic controversy took place. Since the census collects data based on religion and ethnic groups, it is in fact counting Jews, which is forbidden by the Torah. Even so, some felt that there was reason to permit participation in the census, since unfortunately the definition of "Jewish" by the State of Israel has little to do with actually being Jewish Halachically. Hence, their folly actually assists them in this case, and permits participation in the census, since many non-Jews are included in their count of "Jews".

The Steipler and the B"Datz of Yerushalayim forbade participation in the census, since the prohibition to count Jews is both on the one who counts and someone who allows himself to be counted. This problem applies even though the accuracy of the count will never be completely precise, since the actual counting is problematic even if no conclusive results are ever reached. Furthermore, even the census' mentioned in the Navi could not possibly have been completely accurate, since they were taken over a period of several months, during which many people died and new people were born²⁴. Other Poskim permitted participation²⁵. In the U.S. census (taken decennially), if the form collects data of how many Jews are in the population, it may have the same problem as the census in Israel and a Rov should be asked. If one can leave that information blank, all problems are avoided entirely. May we soon see the fulfillment of the Passuk in this week's Haftorah²⁶:

והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר, והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי

The number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall be that, instead of saying to them: 'You are not My people', He shall say to them: 'You are the children of the living God.' בב"א

גוט שבת,
מאיר הלוי הלמן
פעיה"ק תובב"א

¹⁷ ספר העיתים בשם רב האי גאון (עמוד רנ"ד) וע"ש בפ' עתים לבינה. וכו"ה בס' הפרדס לרש"י, והובא במ"ב ס' מ"ו בהקדמה שיש לאמר פסוק זה בכניסתו לביהכ"נ, וע' שע"ת בשם הזהר.
¹⁸ קצש"ע ס' ט"ו ג'.
¹⁹ חסד לאברהם ס' נ"ה, פלא יועץ, וכה"ח ס' נ"ה אות י"א. אמנם אין להצביע באצבעו כשמונה. אולם בפ' עץ יוסף על העין יעקב ביומא שם משמע דאסור, ע"ש.
²⁰ פשוט, וע' תורה שלימה להג"ר מ"מ כשר מש"כ בזה.
²¹ כת"ס בשם החת"ס יו"ד ס' ק"ו, ולפ"ד יוצא בספיה"ע ע"י כתיבה, ע"ש.
²² דברי יונתן לר"י אייבשיץ פ' במדבר, עה"פ "במספר שמות" כתב דהיינו שמנו השמות שרשמו, ולא ע"י שקלים ונחשב ע"י ד"א ומותר לדבר מצוה. וכו"כ הרלב"ג והעמק דבר, ע"ש.
²³ ע' שו"ת שבט הלוי ח"א ס' ל"ד שנשאל לענין למנות התלמידים בכתה בכ"ה ג, וכתב דאסור אפי' בקטנים דאי הוה דאורייתא אסור לספות בידים, ואפי' אם אינו דאורייתא מ"מ יש ענין של עין הרע ר"ל.
²⁴ ע' קריינא דאגרתא ח"א ס' רמ"ד, ושבט הלוי ח"ט ס' ל"ה. אולם כתב בתשובות והנהגות דהסברא להתיר מטעם שיש גם גויים שנמנים כיהודים רק מגרע דע"י משה או"ה לישראל וזהו גוף האיסור שעושה אותם בני מנין, ע"ש. וכן בציץ אליעזר שם אסר בכל תוקף.
²⁵ ע' קובץ נועם שנה ט"ו ע' פ"ד והלאה. וע' בשבט הלוי ח"ט ס' ל"ה צידד להקל, וכן שמעתי בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א, ובשו"ת יבי"א ח' חו"מ ס"ב ג"כ מתיר מכמה צדדי וע' לעיל מש"כ בזה #10. וע' שו"ת שרידי אש ח"ב ס' מ"ח.
²⁶ הושע ב' א', וע"ש ברש"י שפי', "משל למלך שכעס על אשתו שלח אחר הסופר לבוא ולכתוב לה גט עד שלא בא הסופר נתרצה המלך לאשתו אמר המלך אפשר יצא סופר זה מכאן חלוק כלומר לבו חלוק ותוהו לומר למה שלח אחרי אמר לו בא וכתוב לה שאני כופל לה כתובתה", בב"א.